

JOAN F. MIRA



*“Els perses, diu, quan troben algú de condició superior el saluden fent una profunda inclinació, i si la distància social és molt gran s’agenollen i inclinen el cap fins a terra, com davant dels grans nobles i del rei. Això no ho faria mai un grec, aquesta és la qüestió”*

## Marató

Pareix, segons percepció universal i segons aquest setmanari, que la matèria o tema de les relacions entre orient i occident torna a ser qüestió problemàtica, una d’aquelles matèries que demanen reflexió i perspectiva, si no ens hi volem perdre i desorientar enduts només pel vent de l’actualitat més sorollosa. En realitat, parlar d’occident i d’orient és un resultat de la visió eurocèntrica del món, o més exactament de la consideració del Mediterrani com a centre d’un planeta pla: per aquell extrem naix el sol, i és l’orient, per aquest mor el sol, i és l’occident. I nosaltres, que som de la part de ponent, no de llevant, ens mirem la geografia i la història, l’etnografia i la política, les batalles, les religions, les llengües i les cultures, amb la vista de qui contempla com a propi tot allò que s’ha fet i pastat en aquest tros d’hemisferi, no en l’altre. És perfectament inevitable, i passa en altres parts del món i amb altres civilitzacions: als japonesos, que són l’imperi del sol naixent, i durant segles i segles els interessava ben poc la resta de la humanitat, i els xinesos eren l’imperi del cel, és a dir no el centre de la terra, sinó tota la terra. De manera que els europeus de ponent, i els nostres “continuadors” en terres ultramarines, no tenim l’exclusiva d’interpretar el món des del corral de casa: és un defecte universal. Dit això, cap altra societat o civilització, que jo sàpiga, no ha desenrotllat una visió tan articulada, una teoria i una consciència metòdica d’aquesta oposició general entre nosaltres i els altres, entre els d’aquesta part i l’altra part. Potser perquè cap altra civilització (ja em perdonaran la paraula, però és una manera d’entendre’s) no ha cultivat com aquesta el pensament ordenat i sistemàtic, les teories i sistemes, i l’ús del mètode racional com a instrument per entendre el món i la història.

La racionalitat, el mètode i el sentit de la història, aquesta és la nostra singularitat d’“occidentals”, a més de la incerta invenció de la democràcia. Quan Heròdot, pare dels historiadors i dels etnòlegs, va escriure la *Història de les Guerres Mèdiques*, començà fent un recull de notícies sobre els pobles i països que havien combatut contra els grecs, que eren tots els que en llavors incloïa l’imperi de Pèrsia. Parla dels egipcis i de les seues obsessions funeràries, de la riquesa de Mesopotàmia regada per rius abundants, dels estranys cultes de medes i perses a déus que no tenen forma humana, de la magnífica organització de l’imperi del Gran Rei, i d’altres notícies curioses. Tot allò que és diferent dels grecs li estranya i se n’admira, com és ben natural i ens passa a tots. Però a mi m’ha arribat sempre al cor un detall d’aquesta estranyesa: els perses, diu, quan troben algú de condició superior el saluden fent una profunda inclinació, i si la distància social és molt gran s’agenollen i inclinen el cap fins a terra, com davant dels grans nobles i del rei. Això no ho faria mai un grec, aquesta és la qüestió. No ho faria davant d’un altre grec –els ciutadans són iguals, i ningú no s’inclina davant d’un magistrat elegit en assemblea–, i no ho faria davant de ningú si no era per la força. Per no haver de fer-ho van resistir, quatre gats mal armats i sense exèrcit regular, l’atac del més poderós imperi del seu temps. La idea de llibertat potser no corresponia del tot al nostre concepte modern, però era una idea nova, i ells van lluitar, expressament, per aquesta nova idea. Quan els perses van desembarcar a Marató i els atenesos van rebutjar l’atac en la famosa batalla, un soldat igualment famós va córrer els més de quaranta quilòmetres fins a la plaça del mercat d’Atenes, on esperava la gent angoixada: va dir *nenikékamen*, “hem vençut”, i va expirar. Si els grecs hagueren perdut aquella guerra, si hagueren esdevingut una simple província o satrapia d’un monarca oriental, no sé quina hauria pogut ser la nostra història. Si “occident” no hagués nascut aquell dia, no sé quan hauria pogut nàixer. Potser cap altre dia, i nosaltres, certament, ni en parlaríem.